

Nádas Sándor

Mellé, bár súrolta a lécet

Csillag Péter: Kapufák és kényszerítők (Futball a 20. századi magyar történelem árnyékában)

Mindenekelőtt hadd gratuláljak a szerzőnek, hiszen műve felkerült az Élet és Irodalom e heti (augusztus 28) sikerlistájára: ez a tény már önmagában is komoly rangot kell, hogy jelentsen, hiszen több száz – ezer? – kurrens munka közül a legjobb tíz közé kerülni mindenképpen elismerésre méltó dolog. (De ha már erre indultunk, nem állom meg, hogy el ne mosolyodjam: nem tudom, Önök figyelemmel kísérik-e ezt a rovatot, nekem egyik kedvenc olvasmányom. Sikerlista, ez a címe, és hétről hétre másik könyvesbolt eredményét olvashatjuk itt. (Körforgásban.) A cím legalábbis azt sugallja, hogy a sorrendet – merthogy sorrend is van, egytől tízig – az eladott példányok vagy a minőség határozza meg. (Esetleg e kettő elegye.) Ám nem így van: minthogy a listákat összeállító intézmények mindegyike (talán az Írók boltja kivételével) kötődik egy vagy több kiadóhoz is, így e listák, legalábbis részben, propagandacélokat szolgálnak: a saját portékájukat kínálják, úgy téve, mintha valamely objektív kritérium alapján döntenének. Most például az Atlantisz Könyvsziget sikerlistáját olvashatjuk, nincs hát miért csodálkoznunk, hogy a listát Platón Állama vezeti, mely kitűnő munka, kétségkívül, időtálló is, de bestsellernek azért nem nevezném. (Kiadta az Atlantisz könyvkiadó.) Persze, ha csak ez volna a helyzet – ti. hogy minden cigány a maga lovát dicséri, miközben úgy tesz, mintha valóságos értékrendről lenne szó – akkor csak a reklámokat kísérő jelzés (x) fájó hiányát emlegethetnénk föl, de azért nem ilyen egyszerű a helyzet, mert a három szempont, az üzleti, az propagandai és a szubjektív, sajátos – és voltaképpen követhetetlen – módon keveredik itt. Épp ezért nem lehet megunni. S minthogy Csillag Péter műve – tudtommal legalábbis – nem tartozik az első két kategóriába, joggal feltételezhetjük, hogy tényleg tetszett az eheti sikerlista atlantiszi összeállítóinak.)

Mindenekután hadd gratuláljak a borítótervezőnek, aki Munkácsi Márton egy 1925-ös, zseniális fotóját választotta a könyv fedeléül: egy porban fekvő, kiszolgáltatott kapus képét, sapkája már leesett a fejéről, keze ökölbe szorítva, a labda éppen elszáll a feje fölött – egy sportember,

aki teljesen kiszolgáltatott a körülményeknek. Merthogy éppen erről szól ez a munka.

Mindenekután-után van mit dicsérni a könyvön is. Érdekes, világos, szórakoztató munka, a magam részéről egyetlen lendülettel olvastam el. Kell ennél több?

Miként a fönt elemzett sikerlista mutatja, nem kell. De azért – s ezt már én teszem hozzá – jó volna, ha lenne.

Egy szó, mint száz, maradt hiányérzetem is a könyv után.

Harminchét rövid fejezet: ebből áll a munka. Korábban itt-ott (elsősorban a Nemzeti Sportban, a szerző munkahelyén) megjelent cikkek időrendbe sorakoztatva. (És logikus fejezetekbe rendezve: kezdetek, Horthy-korszak, ötvenes évek, Kádár-kor.) Vannak témák, melyeket már más feldolgozásokból jól ismerünk (Szűcs Sándor szomorú történetét vagy az elvesztett 54-es döntő után bezúzott bélyegek históriáját), vannak, melyek közismertek, de egy-két (fontos) adalékkal bővítve kapjuk meg most (például a Kubala-sztori vagy Puskásék ötvenhetes kalandjai meg a Baróti-fivérek és Kádár meg a Vasas kapcsolata) és vannak, melyek eddig jószerivel ismeretlenek voltak a szélesebb közönség előtt. (Friedrich István és a foci, magyar szurkolók a román diktatúrában stb.) A témák tehát jelentőségükben nagyon eltérnek egymástól, mégis többségük mérete – már csak az újságmegjelenés miatt is – állandó. Ebből pedig az következik, hogy bizonyos „fejezetek" alaposabbak, mások elég vázlatosak. Sokat nyert volna az olvasó, ha a szerző ezt a cikkválogatást alapanyagnak tekinti csak, és ennek alapján megírja a politika és a foci viszonyát a huszadik században.

De a legnagyobb hiányérzetet éppen 1989-es végpont jelenti: hiszen ma már tisztán látszik, hogy e témában éppen a következő évtizedek hozták, hozzák az igazi fordulópontot futball és politika kapcsolatában. S az is látszik, hogy miként a napóleoni háborúk történetét nem lehet úgy megírni, hogy Austerlitznél van a vége, akként ezt a témát sem lehet befejezni 89-ben. A magam részéről csak reménykedem, hogy ezt a szerző is felismeri, és hamarosan nekiveselkedik a második kötetnek.

Csillag Péter: Kapufák és kényszerítők
(Futball a 20. századi magyar történelem árnyékában)
Jaffa Kiadó, 2020.